

Crna Gora
Uprava za bezbjednost hrane, veterinu
i fitosanitarne poslove

Adresa: Serdara Jola Piletića br.26,
81000 Podgorica, Crna Gora
tel: +382 20 201 945
fax: +382 20 201 946
www.ubh.gov.me

Nº 4

Broj: 002/1-390/25-3040
Datum: 17.jul 2024.godine

Preporuke o koordinisanim ciljanim kontrolama radi utvrđivanja raširenosti prevarnih praksi za određene kategorije hrane stavljene na tržište

Zakonom o bezbjednosti hrane (Sl. list CG", br. 57/2015) propisani se uslovi za bezbjednost hrane i hrane za životinje, obaveze i odgovornosti subjekata u poslovanju hranom i hranom za životinje, uključujući i tradicionalne proizvode, kao i druga pitanja od značaja za bezbjednost hrane i hrane za životinje, radi zaštite života i zdravlja ljudi, životne sredine, potrošača i efikasnog funkcionisanja tržišta.

Dalje, ovim zakonom definisana su opšta i posebna načela bezbjednosti hrane od kojih je jedno od najvažnijih **Zaštita interesa potrošača** (Član 15) koje glasi: Informacije o hrani na osnovu kojih potrošač odlučuje o konzumiranju hrane, moraju biti potpune i tačne radi zaštite potrošača i sprječavanja: prevare ili obmane; izmjene sastava hrane i dovođenja potrošača u zabludu.

Članom 54 ovog zakona, definisano je da je subjekat u poslovanju hranom dužan da za hranu koja je namijenjena krajnjem potrošaču ili objektima javne prehrane, obezbijedi informacije o hrani u odnosu na zdravstvene, ekonomske, socijalne i etičke i druge okolnosti i da je odgovoran za informacije o hrani, njihovu tačnost i nepromjenljivost, a ako taj subjekat nema sjedište u Crnoj Gori, odgovoran je uvoznik hrane.

Subjekt u poslovanju hranom dužan je da krajnjem potrošaču učini dostupnim tačne, jasne i lako razumljive informacije i podatke o hrani, putem etikete ili na propisani način, koje se odnose na:

- 1) naziv, vrstu, sastav, svojstva, karakteristike i porijeklo za određene vrste hrane;
- 2) zaštitu zdravlja potrošača i bezbjednu upotrebu:
 - sastojke hrane koji mogu biti štetni za zdravlje određenih grupa potrošača;
 - trajnost hrane, način i uslove čuvanja i upotrebe hrane;
 - uticaj na zdravlje uključujući rizike i posljedice vezane za načine konzumacije koji mogu biti opasni po zdravlje;
- 3) nutritivna svojstva hrane koja uključuju i posebne prehrambene potrebe, preporučene količine po obroku ili jedinici konzumiranja; i
- 4) druge informacije, prema procjeni subjekta u poslovanju hranom.

Informacije i podaci o hrani koja se uvozi, moraju biti napisane i na crnogorskom jeziku.

Članom 55 ovog zakona, propisana je **Praksa poštenog informisanja**.

Subjekt u poslovanju hranom ne smije pružiti informacije i podatke o hrani koji mogu potrošača dovesti u zabludu, a naročito:

- u pogledu karakteristika, vrste, naziva, svojstava, sastava, količine, roka trajanja, zemlje ili mjesta porijekla i načina proizvodnje;
- pripisivanjem hrani efekata ili svojstava koje ta hrana nema;
- ukazivanjem na posebne karakteristike hrane koje posjeduje slična hrana, a naročito isticanjem prisutnosti ili odsustva određenih sastojaka;
- izgledom, opisom ili vizuelnim prikazom prisustva određene hrane ili sastojka, kada je taj sastojak inače prirodno prisutan ili uobičajeno korišćen u toj hrani, zamijenjen drugim sastavnim dijelom ili drugim sastojkom.

U Poglavlju IX. ovog zakona, bliže je definisan način sprovođenja službenih kontrola kojima se potvrđuje se ispunjenost propisanih zahtjeva za hranu ili hranu za životinje utvrđenih ovim zakonom, radi:

- sprječavanja, uklanjanja ili smanjenja na dozvoljeni nivo rizika za zdravlje ljudi i životinja, direktno ili putem životne sredine;
- obezbjeđivanja slobodne trgovine i trgovine pod jednakim uslovima hranom ili hranom za životinje i zaštite potrošača označavanjem i informisanjem o hrani i hrani za životinje.

Službene kontrole sprovode se korišćenjem odgovarajućih kontrolnih metoda i tehnika i to: inspekcija, monitoring, nadzor, verifikacija (provjera), revizija, uzimanje uzoraka i laboratorijska ispitivanja.

Službene kontrole nad sprovođenjem ovog zakona koje se odnose na monitoring, verifikaciju (provjeru ispunjenosti) uslova propisanih ovim zakonom, reviziju i po potrebi uzorkovanje, radi laboratorijskog ispitivanja vrši Uprava za bezbjednost hrane, veterinu i fitosanitarne poslove (u daljem tekstu: Uprava) preko nadležnih inspektora .

Službene kontrole sprovode se redovno, sa odgovarajućom učestalošću i bez prethodne najave, osim u slučaju sprovođenja revizije. Službene kontrole sprovode se u svim fazama proizvodnje, prerade i distribucije hrane ili hrane za životinje i na životinjama i proizvodima životinjskog porijekla. Službene kontrole hrane i hrane za životinje, vrše se na isti način u slučaju izvoza, prilikom stavljanja na tržište na teritoriji Crne Gore i prilikom uvoza u Crnu Goru.

Uzorci uzeti prilikom sprovođenja službenih kontrola dostavljaju se ovlašćenoj laboratoriji (u daljem tekstu: službena laboratorija) radi laboratorijskog ispitivanja

Službena kontrola (official control) je svaki oblik kontrole koju sprovode nadležni organi, radi utvrđivanja usaglašenosti sa propisima o hrani i hrani za životinje, zdravlju životinja i bilja i dobrobiti životinja;

Neusaglašenost je neispunjavanje propisanih zahtjeva za hranu ili hranu za životinje, zdravlje i dobrobit životinja;

Uzimanje uzoraka za laboratorijsko ispitivanje je uzimanje hrane ili hrane za životinje, kako bi se laboratorijskim ispitivanjem potvrdila usaglašenost sa zahtjevima utvrđenim propisima o hrani i hrani za životinje i zdravlju životinja.

Uredbom o informisanju potrošača o hrani (Sl. list CG", br. 22/2018) propisani su bliži uslovi o informisanju potrošača o hrani, obavezne i druge informacije o hrani, sadržaj informacija i podataka o hrani prema vrstama i kategorijama hrane, označavanje hrane i način pružanja informacija potrošačima o hrani.

Informacije o hrani su informacije koje se odnose na hranu, a dostupne su krajnjem potrošaču putem etikete, drugog pratećeg materijala ili na drugi način, uključujući sredstva savremene tehnologije ili verbalne komunikacije.

Članom 6 ove uredbe propisano je da se informacijama o hrani u skladu sa potrebama i različitim percepcijama potrošača, obezbjeđuje:

- 1) visok nivo zaštite zdravlja i interesa potrošača;
- 2) pomoć pri izboru hrane i bezbjedna upotreba, odnosno korišćenje hrane, uzimajući u obzir zdravstvene, ekonomske, socijalne, etičke i druge okolnosti;
- 3) nesmetano funkcionisanje tržišta;
- 4) slobodan protok i stavljanje na tržište proizvedene hrane; i
- 5) promocija kvalitetnih proizvoda.

U nastavku je data Preporuka Komisije broj 2013/99/EU od 19. februara 2013. o koordinisanom planu kontrole sa ciljem utvrđivanja raširenosti prevarnih praksi u stavljanju na tržište određene hrane.

EVROPSKA KOMISIJA,

Uzimajući u obzir Ugovor o funkcionisanju Evropske unije, Regulativu 882/2004 Evropskog parlamenta i Vijeća od 29. marta 2004. o službenim kontrolama koje se sprovode kako bi se obezbijedila provjera usaglašenosti sa propisima o hrani i hrani za životinje, pravilima o zdravlju životinja i dobrobiti životinja, a posebno člana 53.,

Dok:

(1) Član 53 Regulative 882/2004 ovlašćuje Komisiju da preporuči koordinisane planove ako se to smatra potrebnim, organizovane na ad hoc osnovi, posebno sa ciljem utvrđivanja raširenosti opasnosti u hrani za životinje, hrani ili hrani za životinje.

(2) Direktivom 2000/13/EZ Evropskog parlamenta i Vijeća od 20. marta 2000. o usklađivanju zakona država članica koji se odnose na označavanje, prezentovanje

i oglašavanje hrane utvrđuju se pravila Unije o označivanju hrane koja se primjenjuju na svu hranu.

(3) U skladu s Direktivom 2000/13/EZ označavanje i korišćene metode ne bi smjeli potrošača dovesti u zabludu, posebno u pogledu svojstava hrane, uključujući njenu pravu prirodu i njen identitet. Dalje, u nedostatku posebnih pravila Unije ili nacionalnih pravila, ***naziv pod kojim se hrana prodaje trebao bi biti naziv uobičajen u državi članici u kojoj se prodaje ili opis hrane koji je dovoljno jasan da kupac zna njenu pravu prirodu.***

(4) Dalje, svi sastojci moraju biti navedeni na oznaci neupakovanih prehrambenih proizvoda namijenjenih krajnjem potrošaču ili masovnim ugostiteljima. Konkretno, za hranu koja sadrži meso kao sastojak, kada je namijenjena krajnjem potrošaču ili masovnim ugostiteljima, mora se navesti i životinjska vrste od koje meso potiče direktno na pakovanju ili na naljepnici koja je na njemu pričvršćena. Ako je sastojak naveden u nazivu hrane, njegova količina izražena u postotku takođe se mora navesti na popisu.

(5) Regulativom broj 853/2004 Evropskog parlamenta i Vijeća od 29. marta 2004. o utvrđivanju posebnih higijenskih pravila za hranu životinjskog porijekla propisuju se dodatni zahtjevi u pogledu označavanja koji se primjenjuju na određenu hranu.

Njom se posebno preopisuje da pakovanja namijenjena snabdijevanju krajnjeg potrošača koja sadrže mljeveno meso, među ostalim, od kopitara, moraju da sadrže obavještenje u kojem se navodi da bi se takvi proizvodi moraju kuvati prije konzumacije, ako ili u mjeri u kojoj to zahtijevaju nacionalna pravila u državi članici na čijem se državnom području proizvod stavlja na tržište.

(6) U Odjeljku III. Priloga II. Regulative (EZ) 853/2004 zahtijeva se od subjekata u poslovanju hranom koji upravljaju klanicama da zatraže, prime, provjere i djeluju u skladu sa informacijama o prehrambenom lancu u vezi sa svim životinjama, osim divljači, poslatim ili namijenjenim slanju u klanicu. Relevantne informacije o prehrambenom lancu posebno obuhvataju veterinarsko-medicinske proizvode koji se daju životinjama u relevantnom roku i sa periodom povlačenja većim od nule, zajedno s datumima njihove primjene i periodima povlačenja. Službeni veterinar posebno mora provjeriti i analizirati relevantne informacije iz evidencije o gazdinstvu porijekla životinja namijenjenih klanju, uključujući informacije o prehrambenom lancu, i uzeti u obzir dokumentovane rezultate i provjere i analize pri obavljanju ante i post mortem pregleda.

(7) Nakon službenih kontrola koje se sprovode od decembra 2012. u većem broju država članica, Komisija je obaviještena da određeni neupakovani proizvodi sadrže konjsko meso, koje nije prijavljeno na popisu sastojaka koji se pojavljuju direktno na pakovanju ili na naljepnici koja je uz njega priložena. Umjesto toga, naziv određene takve hrane i/ili popratni popis sastojaka obmanjujući je i odnosio se isključivo na prisutnost govedine.

(8) U skladu s članom 17. Regulative 178/2002 Evropskog parlamenta i Vijeća od 28. januara 2002. o utvrđivanju opštih načela i zahtjeva propisa o hrani, osnivanju Evropske agencije za bezbjednost hrane i utvrđivanju postupaka u oblasti bezbjednosti hrane subjekata u poslovanju hranom u svim fazama proizvodnje, prerade i distribucija unutar njihovih preduzeća pod njihovom

kontrolom moraju osigurati da hrana ispunjava zahtjeve propisa o hrani koji su relevantni za njihove aktivnosti i moraju provjeriti jesu li takvi zahtjevi ispunjeni; (9) Konji su životinjske vrste koje mogu koristiti za "proizvodnju hrane" ili za "neprehrambenu proizvodnju". **Fenilbutazon je veterinarski lijek čija je upotreba dozvoljava samo kod životinja koje se ne koriste za proizvodnju hrane** u skladu sa Regulativom Komisije (EU) br. 37/2010 od 22. decembra 2009. o farmakološki aktivnim supstancama i njihovoj klasifikaciji u pogledu maksimalno dozvoljenih količina rezidua u hrani životinjskog porijekla. Prema tome, **konji koji se ne koriste za proizvodnju hrane, koji su u nekom trenutku života tretirani fenilbutazonom, ne mogu ući u prehrambeni lanac**. Uzimajući u obzir prevarne prakse povezane sa neoznačenom prisutnošću konjskog mesa u određenim prehrambenim proizvodima, primjereno je, u preventivne svrhe, utvrditi jesu li konji koji se ne koriste za proizvodnju hranu tretirani fenilbutazonom ušli u prehrambeni lanac.

(10) Zbog toga je potrebno da Komisija preporuči državama članicama da sprovedu koordinisani plan kontrole kako bi se utvrdila raširenost prevarnih praksi u stavljanju na tržište određene hrane u periodu od mjesec dana. Taj se period može produžiti za dodatni period od dva mjeseca.

(11) Preporučeni plan kontrole trebao bi da se sastoji od dvije mjere.

(12) Prvo djelovanje trebalo bi da se sastoji od odgovarajućih kontrola koje se sprovode na nivou maloprodajnih objekata, na hrani namijenjenoj krajnjem potrošaču ili masovnim ugostiteljima, koja se stavlja na tržište i/ili je označena kao da sadrži govedinu. Te bi se kontrole trebale proširiti i na druge objekte (npr. skladišta/hladnjače). Cilj tih kontrola bio bi da se utvrdi da li takvi proizvodi sadrže konjsko meso, koje nije pravilno označeno na ambalaži ili, u slučaju neupakovane hrane, jesu li informacije koje se odnose na njegovu prisutnost dostupne potrošaču ili masovnim ugostiteljima. Takve kontrole trebalo bi sprovoditi na reprezentativnom uzorku.

(13) Postoje pouzdane metode koje sa dovoljnim stepenom tačnosti omogućavaju otkrivanje prisutnosti bjelančevina neprijavljenih vrsta u uzorku. Referentne laboratorije Evropske unije za životinjske bjelančevine u hrani za životinje mogu da pruže korisne savjete o tim metodama i njihovoj upotrebi. Nadležna tijela trebalo bi da se oslone na savjete tih laboratorija o metodama koje se mogu koristiti.

(14) Drugo djelovanje trebalo bi da se sastoji od odgovarajućih kontrola koje se sprovode u objektima koji rukuju konjskim mesom namijenjenim ishrani ljudi, uključujući hranu porijeklom iz trećih zemalja, za otkrivanje ostataka fenilbutazona. Te kontrole bi se trebale sprovoditi na reprezentativnom uzorku, uzimajući u obzir podatke o proizvodnji i uvozu. Primjereno je u ovom slučaju uputiti se na metode predviđene Odlukom Komisije 2002/657/EZ od 12. avgusta 2002. i Direktivom Vijeća 96/23/EZ o uspješnosti analitičkih metoda i tumačenju rezultata;

(15) Države članice trebale bi da redovno dostavljaju rezultate tih kontrola Komisiji kako bi se ocijenili nalazi i odlučilo o odgovarajućem smjeru djelovanja.

(16) Nakon savjetovanja sa Stalnim odborom za prehrambeni lanac i zdravlje životinja, Evropska komisija je USVOJILA OVU PREPORUKU:

Države članice trebale bi primijeniti koordinisani plan kontrole, u skladu sa Prilogom ove Preporuke, koji se sastoji od sljedećih radnji:

- (a) službene kontrole hrane namijenjene krajnjem potrošaču ili ugostiteljima, koja se stavlja na tržište i/ili označava da sadrži govedinu; i
- (b) službene kontrole konjskog mesa namijenjenog ishrani ljudi radi otkrivanja ostataka fenilbutazona.

I. DJELOVANJA I PODRUČJE PRIMJENE KOORDINISANOG PLANA KONTROLE

Koordinisani plan kontrole trebao bi da se sastoji od dvije mjere:

MJERA 1.: Kontrole hrane koja se stavlja na tržište i/ili je označena kao hrana koja sadrži govedinu

A. Vrste proizvoda

1. Prehrambeni proizvodi koji se stavljaju na tržište i/ili su označeni kao proizvodi koji sadrže govedinu (npr. mljeveno meso, proizvodi od mesa, prerađevine od mesa) obuhvaćeni sljedećim kategorijama:

- (a) neupakovana hrana namijenjena krajnjem potrošaču ili masovnim ugostiteljima, koja je označena kao da sadrži govedinu;
- (b) Prehrambeni proizvodi ponuđeni na prodaju krajnjem potrošaču ili masovnim ugostiteljima bez pretpakivanja i prehrambeni proizvodi pakovani u prodajnim prostorima na zahtjev potrošača ili prepakovani za direktnu prodaju, koji se stavljaju na tržište i/ili na drugi način navode da sadrže govedinu.

2. Za potrebe ovog koordinisanog plana kontrole primjenjuje se definicija "neupakovana hrane" iz propisa o informisanju potrošača o hrani.

3. Za potrebe ovog koordinisanog plana kontrole primjenjuju se definicije "mljevenog mesa", "mesnih prerđevina" i "proizvoda od mesa iz propisa o posebnim zahtjevima higijene proizvoda životinjskog porijekla".

B. Cilj

Nadležna tijela treba da srovide službene kontrole kako bi utvrdilo sadrže li proizvodi iz tačke A konjsko meso koje nije pravilno označeno na ambalaži ili, u slučaju neupakovane hrane, jesu li informacije koje se odnose na njegovu prisutnost dostupne potrošaču ili masovnim ugostiteljima, u skladu sa Unijom i, prema potrebi, nacionalnim odredbama.

Tačke uzorkovanja i postupci

1. Uzorak bi trebao da bude reprezentativan za dotične proizvode i da obuhvata različite proizvode.

2. Uzorkovanje proizvoda treba da se sprovodi u maloprodajnim objektima (npr. supermarketima, manjim trgovinama, mesarama), a moglo bi da se proširi i na druge objekte (npr: skladišta/ hladnjače).

D. Ogladni brojevi i modaliteti

U tabeli u nastavku daje se pregled okvirnog preporučenog minimalnog broja uzoraka koje treba uzeti u određenom periodu, predviđenom u odjeljku II. Nadležna tijela treba da uzmu više uzoraka kad god je to moguće. Distribucija uzoraka po državi članici zasniva se na broju stanovnika sa najmanje 10 uzoraka predmetnih proizvoda po državi članici po kalendarskom mjesecu kako je navedeno u odjeljku II.

Prehrambeni proizvodi stavljeni na tržište i/ili označeni kao proizvodi od govedine	
Zemlja prodaje	Indikativni mjesečni preporučeni brojevi uzoraka
Francuska, Njemačka, Italija, Ujedinjeno Kraljevstvo, Španija, Poljska	150
Rumunija, Holandija, Belgija, Grčka, Portugalija, Češka Republika, Mađarska, Švedska, Austrija, Bugarska	100
Litvanija, Slovačka, Danska, Irska, Finska, Latvija	50
Slovenija, Estonija, Kipar, Luksemburg, Malta	10

E. Metode

Nadležna tijela treba da ako su u mogućnosti koriste metode koje preporučuje Referentna laboratorija Evropske unije za životinjske proteine u hrani za životinje, na <http://eurl.craw.eu/en/164/legal-sources-and-sops>

MJERA 2.: Kontrola konjskog mesa namijenjenog ishrani ljudi

A. Vrsta proizvoda

Meso konja, magaraca, mula ili mazgi, svježe rashlađeno ili zamrznuto, razvrstano u Oznaku kombinovane nomenklature 0205 i koje je namijenjeno ishrani ljudi.

B. Cilj

Nadležna tijela treba da sprovode službene kontrole kako bi otkrila moguću prisutnost ostataka fenilbutazona u proizvodima iz tačke A.

C. Tačke uzorkovanja i postupci

Uzorkovanje proizvoda treba da se sprovodi u objektima koji rukuju proizvodima iz tačke A (npr. klanice, granična inspekcijska mjesta).

D. Ogledni brojevi i modaliteti

Preporučeni minimalni broj uzoraka - trebalo bi odrediti na 1 uzorak svakih 50 tona proizvoda iz tačke A, sa najmanje 5 uzoraka po državi članici.

E. Metode

Nadležna tijela treba da primjenjuju metode potvrđene Odlukom 2002/657/EZ. Takve su metode dostupne na internet stranicama Evropske referentne laboratorije za ostatke veterinarskih lijekova i kontaminanata u hrani životinjskog porijekla za rezidue navedene u Prilogu I., grupi A (5) i grupi B (2)(a), (b), (e) Direktive Vijeća 96/23/EZ (1), na <http://fis-vl.bund.de/Public/irc/fis-vl/Home/main>

II. IZVJEŠTAVANJE O REZULTATIMA

1. Nadležna tijela trebala bi izvijestiti o sažetku sljedećih informacija za svaku od radnji iz odjeljka I. ovog Priloga:

- (a) broj uzetih uzoraka po kategoriji proizvoda;
- (b) metode korišćene za analizu i vrstu izvršene analize;
- (c) broj pozitivnih nalaza;
- (d) naknadne kontrole sprovedene u pogledu pozitivnih nalaza u proizvodima iz tačke A u okviru mjere 1. u slučajevima kada je otkrivena prisutnost konja;
- (d) naknadne kontrole sprovedene u pogledu pozitivnih nalaza u proizvodima iz tačke A u okviru mjere 1. u slučajevima kada otkrivena prisutnost konjskog mesa prelazi 1 %;
- (e) dalje kontrole koje se sprovode u pogledu pozitivnih nalaza u proizvodima iz tačke A u okviru mjere 2.;
- (f) rezultate naknadnih kontrola;
- (g) u pogledu pozitivnih nalaza u proizvodima iz tačke A u okviru mjere 2., zemlja u kojoj je dotična životinja sertifikovana za klanje.

Izvještaj bi trebalo dostaviti Komisiji u roku od 15 dana od kraja jednomjesečnog perioda uzorkovanja.

Izvještaj se dostavlja u skladu sa formatom koji dostavlja Komisija.

2. Nadležna tijela trebala bi odmah prijaviti Komisiji sve pozitivne rezultate službenih kontrola sprovedenih u vezi s mjerama 1. i 2. navedenim u odjeljku I. putem sistema brzog uzbunjivanja za hranu i hranu za životinje.

3. Nadležna tijela takođe bi trebala izvijestiti Komisiju o rezultatima svih susptvenih provjera koje na njihov zahtjev sprovode subjekti u poslovanju hranom. Takve informacije treba da sadrže opis pojedinosti iz tačke 1. i predstavljene u skladu sa formom.

*U ove Smjernice prenijeta je Preporuka Komisije broj 2013/99 Evropske Unije od 19. februara 2013. o koordinisanom planu kontrole sa ciljem utvrđivanja raširenosti prevarnih praksi u stavljanju na tržište određene hrane/ Commission Recommendation of 19 February 2013 on a coordinated control plan with a view to establish the prevalence of fraudulent practices in the marketing of certain foods (2013/99/EU) i dat je kratak prikaz nacionalnog pravnog okvira u odnosu na zaštitu potrošača, informisanje potrošača o hrani i službenu kontrolu hrane.

Obrađivač: Biljana Blečić, pomoćnica direktora, Sektor za bezbjednost hrane

DIR E K T O R

Vladimir Đaković

